

Doporučené vědecko-popularizační zdroje

sestavila Julie N. Nováková

WEBOVÉ STRÁNKY A ČASOPISY

Česky psané

- časopis *Vesmír* (www.vesmir.cz): archiv článků z časopisu a webové stránky *Vesmíru*, popularizačního časopisu (měsíčníku) existujícího u nás s drobnou přestávkou již od konce 19. století; referuje o všech vědeckých i humanitních oborech v krátkých zprávách, reportážích z konferencí, recenzích knih i rozsáhlých, zábavně i do hloubky napsaných popularizačních článcích
- časopis *Astropis* (www.astropis.cz): přehledy i novinky z astronomie pro poučené laiky i hlubší zájemce; vychází čtvrtletně
- časopis *Živa* (ziva.avcr.cz): populárně-vědecký časopis zaměřený na biologii, nedávno oslavil 150. výročí (přičemž bez přestávky vychází 50 let); dvoměsíčník vycházející pod patronací AV ČR
- časopis *A* (www.avcr.cz/cs/pro-verejnost/periodika/): nový volně dostupný magazín AV ČR se zaměřením především na přírodní vědy
- časopis a web *Přírodovědci* (www.prirodovedci.cz): spíše pro ZŠ a mladší SŠ, zaměřené na přírodní vědy; najdete tam popularizační články i upoutávky na akce jako dětskou univerzitu či biologické čtvrtky
- časopis a web *Dějiny a současnost* (dejinyasoucasnost.cz): velmi dobrá popularizace nejružnějších historických témat zejména z evropského kulturního okruhu, ale i světa
- www.osel.cz: zkratka osel pochází z “objective source e-learning” a jde o jeden z nejstarších českých popularizačních webů; zejména se tam píše o přírodní vědě a technice, ale objevují se tam občas i humanitní obory
- www.technet.cz: popularizační web pod serverem Novinky.cz, titulky jsou někdy řešené lehce do “bulvárna”, ale články samotné bývají pěkné, napsané srozumitelným a nezavádějícím způsobem a často tam píšou sami vědci
- www.nedd.cz: trochu “bulvárnější” než Technet a hodně článků přebírají od agentur, nicméně články psané jejich vlastními autory bývají dobré a mnohdy také jdou víc do hloubky, třeba tamní články Jana Tomana lze určitě doporučit
- www.vzdalenesvety.cz: stránky autora Tomáše Petráska (knihy *Vzdálené světy I, II*) především k oboru astrobiologie; bohužel méně často aktualizované
- www.rudymars.cz: geomorfolog Petr Brož referuje o novinkách planetologii a astronomii (nejen co se týče Marsu, kterým se odborně zabývá)

Anglicky psané

- [New Scientist](http://www.newscientist.com) (popularizace veškerých vědeckých oborů, různý rozsah i úroveň)
- [Ars Technica/Ars Technica UK](http://www.ars-technica.com) (částečně popularizace vědy, částečně zaměřením na svět techniky, softwaru, her, počítačové bezpečnosti apod.)

- [Nautilus](#) (popularizace vědy v rámci tematických čísel online časopisu)
- [National Geographic](#) (časopis a web; popularizace, cestování, články i videa a fotografické série různého rozsahu a hloubky)
- [Smithsonian Mag](#) (časopis a web muzea Smithsonian; podobné zaměření jako National Geographic, často jde více do hloubky)
- vědecké sloupky v obecněji zaměřených médiích jako [The Atlantic](#), [The Verge](#), [Wired/Wired UK](#)
- [Planetary Society](#) (astronomie, kosmonautika)
- [Sky and Telescope](#) (zejm. astronomie)
- [Universe Today](#) (zejm. astronomie)
- [Astrobiology](#) (astrobiologie a související obory)
- popularizační články v jinak zaměřených médiích (např. o vědě se často do hloubky referuje ve vybraných science fiction literárních časopisech, např. *Asimov's* či *Clarkesworldu*, příkladem jsou mj. články o [oceánech ledových měsíců](#), [planetární ochraně](#) či [planetách na výstředných drahách](#))
- pro konkrétní užší témata doporučuji si vyhledat přímo blogy vědců či popularizátorů (příklad - převážně reportáže a rozhovory s vědci na [mém blogu](#))

Přehled zdaleka není vyčerpávající, má sloužit spíše pro základní orientaci. Krásný přehled soustředěný zejména na fyzikální a technické obory naleznete na webu [Ústavu fyziky atmosféry AV ČR](#).

*Mnohé online popularizační zdroje najdete také v [oborových průvodcích](#) na webu NTK u vybraného průvodce pod záložkou *Webové stránky*.*

OBČANSKÁ VĚDA

Co je to občanská věda?

Wikidefinice: “Občanská věda (nebo též síťovaná věda) je vědecký výzkum prováděný, zcela nebo částečně, amatérskými nebo neprofesionálními vědci. Projekty občanské vědy spojují profesionální vědce s občany z širší veřejnosti (občanskými vědci) ve smysluplném výzkumu.”

Jde tedy o vědecké projekty, do nichž se může zapojit široká veřejnost - a to do různé míry. Někde se jedná přímo o sběr dat (viz strnadi.cz), někde o “okometrické” vyhodnocování již nasbíraných dat, např. fotografií či světelných křivek (větší část projektů na Zooniverse), někdy může jít i o přímější pomoc např. s organizací pokusů či statistickým vyhodnocením dat. Nejmenší aktivitu vyžadují občansko-vědecké projekty, které pouze potřebují využít volnou výpočetní kapacitu vašeho počítače či telefonu (např. Folding@home, SETI@home, atd. - přehled např. zde, naleznete tam i český projekt Asteroids@home od MFF UK).

Především projekty vyžadující přímé zapojení lze využít i pro aktivity ve školách, probuzení zájmu o vědu u studentů a umožnění si trochu vyzkoušet, jak funguje věda.

Občanská věda (české projekty)

- Ptáci online (chytré ptačí budky)
- Strnadi.cz (nahrávání zpěvu strnadů)
- Staré mapy (vyhodnocování starých map a jejich “překlad” do map současných)

Občanská věda (mezinárodní projekty)

- Zooniverse (největší přehledová stránka, zahrnuje projekty z mnoha oborů; výběr např.: Planet Hunters - hledání exoplanet ve změřených světelných křivkách, Planet Four - mapování geologie Marsu, Science Gossip - historie zapojení amatérů do vědy, Serengeti Wildebeest Count - počítání pakoňů v záznamech z parku Serengeti, Shakespeare's World - přepis ručně psaných textů z časů Williama Shakespeara, Operation War Diary - výzkum příběhů vojáků z 1. světové války)
- http://fold.it/portal/ - skládání proteinů, velmi gamifikované
- <https://celebrateurbanbirds.org> - pozorování městských ptáků, zejména holubů
- <https://scool.larc.nasa.gov> - pozorování mraků
- <http://www.worldwatermonitoringday.org> - monitoring čistoty vody

SOUTĚŽE PRO STŘEDOŠKOLÁKY

Kromě občanské vědy lze větší zájem o vědu a techniku probudit i pomocí soutěží.

Vynecháváme zde olympiády apod. a soustředíme se především na soutěže podporující zejména provedení vlastního vědeckého/technického projektu spíše než psaní testů. Právě při vlastních projektech si studenti nejlépe vyzkouší správnou práci se zdroji.

- [Středoškolská odborná činnost](#): vypracování samostatných projektů (pod odborným vedením) na způsob menší bakalářské či diplomové práce v některém z 18 oborů (humanitní, umělecké, vědecké i technické); pro jednotlivce či skupinky max. tři žáků SŠ, výjimečně lze i ZŠ
- [CanSat](#) (ESA): stavba malé modelové družice, která sice nepoletí do vesmíru, ale dostane se do výšky několika desítek km na balonu
- [AstroPi](#) (ESA): soutěž ve tvorbě počítačového kódu pro pokusy na ISS

Noví studenti VŠ se mohou zapojit mj. do popularizačních soutěží jako [FameLab](#) či [Science Slam](#) a sami tak nadchnout pro svůj obor mladší žáky a studenty.

DALŠÍ ODKAZY

Pořady

[Hyde Park Civilizace](#) (TV pořad ČT o vědě)

[Historie.cs](#) (TV pořad ČT o dějinách českých zemí)

[Meteor](#) (rozhlasový pořad ČRo o vědě; na webu též články)

Cykly přednášek

[Biočtvrťky](#) (cyklus popularizačních biologických přednášek na PřF UK)

[Pátečníci](#) (cyklus popularizačních přednášek z různých humanitních, přírodovědných i technických oborů)

Jiné: [Fyzikální čtvrťky](#), [Chemické úterky](#), [Science Café](#), [Diáky](#) (pozn.: placené vstupné)

Jiné události

[Týden vědy a techniky](#) (listopad, celá ČR, různé typy pořadů)

[Academia Film Olomouc](#) (duben, Olomouc, dokumentární filmy a přednášky)

Vybrané možnosti pro školy a učitele

[Nabídka ZŠ/SŠ přednášek a dílen Přírodovědců](#) (pozn.: přístup po registraci na webu; krom toho PřF UK nabízí [zapůjčení laboratorního vybavení](#) aj.)

[Věda nás baví](#) (kroužky, dílny, tábory...)

[Otevřená věda](#) (Veletrh vědy, vzdělávání pedagogů aj.)

[ESERO CZ akce pro učitele](#) (přednášky, workshopy, kurzy...)

Jak na popularizaci a jak u nás funguje

[Popularizace české vědy](#) (aneb jak to vypadalo před 10 lety, částečně dodnes; glosa)

[Jak popularizovat kosmonautiku](#) (ale většina rad platí všeobecně)

[NF Neuron - cena za popularizaci](#) (ocenění, když už se popularizaci věnujete)

Tištěné zdroje

[Publikace o popularizaci ve fondu NTK](#)

[Přehled popularizačních knih o češtině](#)

Často naleznete ke konkrétním oborům či výzkumným tématům hezké přehledy popularizačních odkazů přímo na webu vědeckého pracoviště. Příklady:

[Ústav antropologie PřF MUNI](#)

[Centrum medievistických studií AV ČR a FF UK](#)

[Přírodovědecká fakulta UK](#)